

Daghøjskolen personlig udvikling i helhedsperspektiv

Daghøjskolerne voksede op i 80'erne - og der eksisterer idag mere end 140 daghøjskoler i Danmark. Grundtanken bag daghøjskolerne har været - og er - at skabe en højskole i løbskalsamfundet dvs. et kultur og uddannelsesstilbud, som det er muligt at følge - samtidig med, at en række andre personlige og sociale forpligtelser skal varetages overfor familie, børn og socialt netværk iøvrigt.

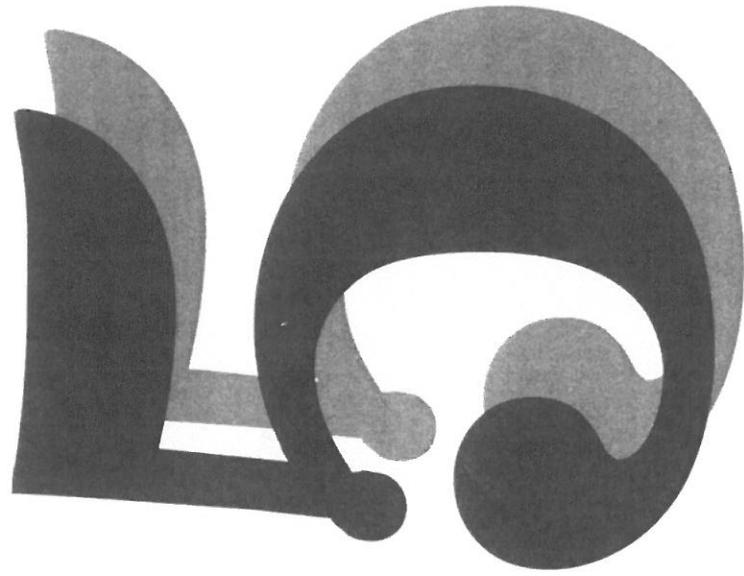
Daghøjskoler tilbyder *folkeoplysning* dvs. undervisning, der tager udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger og behov - og bringer den enkelte videre herfra. En undervisning den enkelte selv har indflydelse på - under ansvar overfor hende selv - og gruppen. En proces der er målrettet og handlingsorienteret med det sigte at oplive, oplyse og bevidstgøre - om ressourcer og muligheder.

Personlig udvikling

Daghøjskolens kreative fag skal ses i denne ramme. De er vigtige, fordi kreativ aktiv virksomhed generelt er vigtigt for mennesket - fordi vi gror gennem evnen til at skabe - og får selvtillid, overblik og handlekraft. Den kreative proces foregår således ikke blot med hænderne - men også med "hovedet".

På samme vis er daghøjskolens "almene fag" ikke VUC-undervisning uden eksamen: de indgår i samme kontekst som de kreative med henblik på personlig udvikling. Det hindrer naturligvis ikke, at de på samme tid er generelt opkvalificerende og uddannelsesforberedende/arbejdsmarkedskvalificerende.

Daghøjskolerne lader sig derfor ikke umiddelbart placere

Hermod Ringgaard

*Daghøjskole- og uddannelseskonsulent i AOF's Landsforbund.
Tidligere leder af indvandrere- og specialundervisning i AOF
Hovedstaden, instruktør på voksenpædagogiske kurser.*

i det spektrum, der løber fra socialpædagogisk foranstaltning, over almen, til erhvervsrettet undervisning. Daghøjskolerne bygger på et menneskeligt helhedssyn, hvor det ikke giver mening at adskille begreberne personlig-, samfundsmæssig- og erhvervmæssig kompetence.

Daghøjskolen i lokalsamfundet

Dette er utvivlsomt baggrunden for, at "daghøjskolepædagogikken" er kommet til at indgå i en række projekter og forløb, der grænser op til såvel socialektoren som arbejdsmarkedsuddannelserne. Og formentlig vil vi i de kommende år se endnu flere projekter, der inddrager daghøjskole-/folkeoplysningspædagogik og metode; det lægger de nye love om folkeoplysning (L 410) og daghøjskoler m.v. (L 411) helt klart op til. Lovene er reguleret i kommunerne og oplysningsforbundene/ daghøjskolerne, og kommunerne vil sandsynligvis komme til at indgå i et stadigt tættere samarbejde i opgaveløsningen omkring socialpolitikken. Kombinationen af daghøjskolerne lokale forankring (etableret som selvejende institutioner men med kommunale tilskud og godkendelse) og kommunernes nye forøgede opgaver på beskæftigelsesområdet lægger op til denne udvikling.

Og samtidig er daghøjskolerne et relativt billigt - og overordentligt fleksibelt tilbud. For ganske vidst er daghøjskolerne i stadigt stigende omfang blevet "institutioner" de senere år - men projektånden er stadig stærk. Der etableres talrige "skræddersyede" forløb i boligområder m.v. med henblik på helt konkrete opgaveløsninger. Og selvom én samarbejdsform mellem det sociale område og folkeoplysningen naturligvis kan bestå i, at der henvises "klienter" til daghøjskolerne er der i det følgende valgt at give et eksempel på et mere "ad hoc præget" forløb tilrettelagt særligt for kvindelige bistandsklienter.

Den sammenskrivne rapport, der er aftrykt efterfølgende er på én gang søgende og fremadrettet. For samtidig med, at

den dokumenterer, hvad det er muligt at sætte i værk for relativt beskedne midler og i ydmyge rammer, giver den et eksempel på den projektånd, der hersker i daghøjskoleleverden med vilje til at opnå resultater på et - dybest set - urimeligt arbejdsgrundlag. Og ikke mindst, at indsatsen synes at have haft en afgørende effekt for langt størstedelen af de deltagende.

Rapport fra en Kvindedaghøjskole i AOF 1989

Kvindedaghøjskolen for arbejdsledige kvinder startede den 28. august et 16-ugers forløb med 20 deltagere.

Målgruppen var arbejdsledige kvinder, fortrinsvis under 30 år og på bistansthjælp.

Formålet med daghøjskoleforløbet var at genskabe kontakten til arbejdsmarkedet:

- at sikre et socialt netværk også efter daghøjskoleforløbet
- at motivere til uddannelse, efteruddannelse eller omskoling
- at vejlede om uddannelse og jobmuligheder
- at styrke deltageres erkendelse af egne muligheder og ressourcer
- at styrke motivation og selvtillid

Daghøjskolens indhold var bygget op omkring socialt netværk med flg. konkrete fag: tekstilværksted, samfundsfag, psykologi, jobsøgning, seriegrafi, drama og afspænding.

Målgruppen

Målgruppen var kun på et punkt helt klart afgrænset, nemlig ved at deltagerne skulle være kvinder. Unge arbejdsløse på bistansthjælp havde førstretten til de ledige pladser. Denne prioritering bundede i, at det må ses som et ekstra stort pro-

blem at være arbejdsløs, når man er ung. Dels har den unge jo et langt arbejdsliv foran sig, og dette kan i sig selv gøre arbejdsledigheden mere håbløs. Dels er det farligt for selvspekten, især hvis den unge aldrig har været i et egentligt arbejdsforhold. Dertil kommer de økonomiske problemer, hvor flere års arbejdsløshed ofte giver direkte fattigdom, og det i de år hvor den unge skal etablere sig. I dette forløb, der var vidt forskellig fra "almindelige" daghøjskoleforløb stod vi imidlertid over for store problemer med overvejende "skrøbelige" deltagere, der for nogens vedkommende nok burde have været tilbudt behandling, inden de skulle på daghøjskole. Denne erfaring har sat en del tanker i gang om kriterier for holdsammensætning.

Daghøjskolehold bør ikke være homogene. Forskellighed er som oftest en styrke. Men for at få et højt udbytte, er det væsentligt, at deltagerne møder op med lyst og interesse, og at gruppen afvejes sådan, at deltagere med underskud af ressourcer ikke dominerer.

Det er vores erfaring, at en vægtning af deltagere med overskud og mere skrøbelige personer giver et godt forløb og stor gevinst for alle.

Selve forløbet

Rekrutteringen foregik via en trykt folder, omtale i pressen, gennem beskæftigelsessekretariatet, socialforvaltningen, AF, fagforbundene, og ikke mindst mund til mund metoden. Der eksisterede en venteliste til skolen.

20 kvinder blev tilbudt plads på skolen. Imidlertid mødte kun 14 op. Det blev forsøgt at få kontakt med de udeblevne. 4 havde fået arbejde/begyndt på anden skole og 2 fik daghøjskolen ikke kontakt med. Indenfor 14 dage stabiliserede holdet sig på 14 deltagere.

Daghøjskolens fysiske rammer blev et foreningshus ejet af kommunen. Huset stod overfor en større istandsættelse, og var i en skrækkelig stand. Daghøjskolen fik tildelt husets

bedste rum, men desværre var det uden skabsplads, tavle, ordentligt lys og uden adgang til telefon - og værst af alt, daghøjskolen måtte dele lokalet med husets øvrige brugere. Det er forståeligt, at kommunale bygninger skal bruges optimalt, men en dårlig ordning for en daghøjskole, at man ikke kan sætte personligt præg på lokalene, at man ikke kan gå til og fra ting, ikke selv lave brugerregler osv. og derved undgå, at deltagere følger sig som gæster.

Hen ad vejen og efter en del diskussion med husets ledelse, blev der et udmærket skab, tavle, lys og lidt på væggene, ligesom der skete markant fremadskridende istandsættelse. Det var naturligvis glædeligt, men det var et stort arbejde at vende deltagernes interesse fra "nullermænd" til undervisningen.

Arbejdsbetingelserne var vanskelige. Intet af værdi kunne blive stående på stedet fra dag til dag, da alle jo kunne gå lige ind fra gaden. Det betød et stort ekstra arbejde for underviserne og meget tid er gået med at pakke ud, stille op, hente, bringe, planlægning osv.

Opstarten og selve gruppeprocessen har været svær og tidskrævende. Den enkelte har haft brug for lang indkøring til skolen, undervisning og navnlig gruppen. De fleste af kvinderne havde personlige problemer at slås med - fysiske og navnlig psykiske sygdomme som alkohol, tvangs-rapseri, neurose, manier og depressioner, store problemer efter åbne kraniebrud, nyrelidelser, forsøg på selvmord samt et selvmord - alt dette prægede naturligvis daghøjskolen. Det stod på et tidligt tidspunkt helt klart, at der på holdet kun var ganske få deltagere med et egentligt overskud.

Men fagligt set blev kursusforløbet ganske godt - navnlig i de kreative fag. Deltagerne kastede sig over fremstillingen af personlige ting med stor flid. De fleste var både praktiske og hurtige, og der blev fremstillet mange smukke ting. Motivationen for deltagelse i socialt samvær var dermod ringe.

Forsøg med morgensamling/møde blev modtaget med tavst

flertal og nogle udtalelser som "jeg skal ikke ha' kaffe - det har jeg allerede fået hjemmefra" eller "nej tak - så vil jeg hellere gå det længere med min hund" eller "kan de der har brug for at mødes ikke starte lidt tidligere, så kan vi andre bare komme til tiden" osv. Vi gennemførte istedet en ugentlig fællesfrokost, hvor ugens hændelser så blev diskuteret. Dette faldt i god smag hos næsten alle, og det blev nogle frugtbar møder dog stadig med to deltagere, der nægtede at være med og end ikke ville spise deres madpakke eller overhovedet sidde med ved bordet sammen med resten af gruppen, og hvis der ikke var "store emner" på programmet, gik de på biblioteket imens.

Ca. fem uger inde i forløbet gennemførtes en "tematur". Det blev en god og samlende oplevelse, der medførte at forløbet kom til at fungere noget bedre.

Den negative og også usikre holdning nogle af deltagerne viste i starten, blev konkret forsøgt løst gennem de konkrete praktiske problemer, eksempelvis standarden af rengøringen på stedet, mente deltagerne var et stort problem, og vi drog i samlet trop til de ansvarlige instansers kontor. Ikke at det hjalp så meget, men det at have handlet var en nyttig proces. I forbindelse med selve undervisningen, blev deltagerne aktiveret med konkrete arbejdsopgaver, som arrangement af møder, ture ect. Flere på holdet er på vej til at få genopbygget deres selvtillid, og har derved oparbejdet lyst og kræfter til at tage nye udfordringer på. Desuden har flere fået brudt isolationen og oplevet tilfredshed og glæde ved at være igang med noget meningsfyldt sammen med andre. Holdet har besluttet, at holde kontakten med hinanden efter kurset. Flere har udtalt, at de gerne så, at kurset havde en afrunding senere.

Deltagerne - og deres fremtidsplaner

Deltagerne var i alderen fra 23 - 66 år. De fleste kvinder havde ingen uddannelse, og var ikke medlem af en fagforening eller A-kasse. Der var to førtidspensionister på holdet. Deltagerne havde en fortid inden for flg. fagområder: medhjælp hos

bager, medhjælp hos tandlæge, pæd.medhj., toldassistent, sygehjælper, servitrice, kontorassistent, socialrådgiver og en deltager havde aldrig været i arbejde (23 år).

Der var gifte kvinder med store eller små, der var ugifte med børn og en enke med voksne børn.

Ti deltagere fuldførte daghøjskoleforløbet. Der var således fire deltagere der faldt fra undervejs, fortrinsvis p.g.a. sygdom og uden at have et egentligt alternativ. En fik arbejde og en førtidspensionist fik et ulønnet hjælpearbejde og starter iøvrigt i 9. klasse på VUC.

Deltagernes planer for fremtiden var ved afslutningen af daghøjskoleforløbet følgende :

- Søgt ind på Håndarbejdets Fremme til februar 90. Er på venteliste.
- Starter på Højskole d. 7. februar 90. Skal på Håndarbejdsskole til februar 90 og søger derefter ind på skolen for Beskæftigelsesvejledere.
- Har kontakt til ungdomsrådgivningen, ønsker praktik i en ergoterapi som ungdomsrådgiver. Ved aftalt telefonkontakt kunne hun fortælle, at hun var blevet tilkendt en paragraf 42 og skal igang med en ny uddannelse
- Er ved at tage stort kørekort, da hun vil køre taxa sammen med sin mand. Når børnene bliver større vil hun se på mulighederne inden for hendes interesseområde kogekone/økonoma.
- Skal i en uges praktik hos en skiltemaler. Har fået tilsendt materiale fra Grafisk Skole. Har kontakt til AF. Ved telefonkontakt fortalte hun, at praktikopholdet havde været vellykket, og hun ønsker sig en læreplads. Hun har en aftale med AF om det videre forløb
- Tilmeldt VUC's info.møde. Er interesseret i data, sprog og maskinskrivningskurser. Fra telefonkontakt ved vi at hun er kommet igang med et kursus.

- Er pensionist og har fået kontakt til seniorhøjskolen, hvor der er mulighed for at deltage i foreningsarbejde og arrangementer.
- Har været syg og fraværende under det meste af jobsøgningsforløbet. Har givet udtryk af at være interesseret i EDB. Og at kunne vende tilbage til arbejde indenfor kontor. Er tilmeldt VUC's info.møde.
- Stoppede på daghøjskolen to uger før afslutningen, og går på VUC 9. klasse.

Fremtidsversioner for kvindedaghøjskolen

Først og fremmest af alt kommer ønsket om et fast værested, hvilket forhåbentligt afklares hurtigt. Daghøjskolen har internt, men senest også sammen med andre projekter diskuteret muligheden af et fælles bosted - en spændende mulighed. Daghøjskolen har endvidere planer om at etablere kommende forløb med et fremtidsværksted og derefter ret hurtigt drama som værktøj til at "åbne op" og "ryste sammen".

Daghøjskolen ønsker mere stabilitet og bedre muligheder for at planlægge. Der arbejdes i øjeblikket på at finde en form for opsamling efter forløbet.

Daghøjskoleprojekter og socialsektoren

Ved etablering af tilsvarende projekter bør det naturligvis sikres, at de fysiske rammer og holdsammensætning mv, er mere tilfredsstillende end i det beskrevne projekt. Men det må samtidig betones, at det er vigtigt at bevare fleksibiliteten. Muligheden for at rykke projektet derud, hvor deltagerne lever og for at finde netop de undervisere til denne type projekter, der har kompetence og motivation til at føre projekterne ud i livet. Opfyldes disse betingelser ikke, vil en stor gruppe borgere være berøvet den reelle mulighed for at komme videre med handlingsplan og for at (gen)vinde fodfæste på arbejdsmarkedet.

Grundlaget for et aktivt samspil mellem folkeoplysningen

og det sociale område *kan* være skabt med de nye folkeoplysningslove. Hvis folkeoplysningens organisationer og de kommunale forvaltninger benytter muligheden for at indgå i og udbygge et tillidsfuldt og ressourcestærkt samarbejde. Og hvis området prioriteres i rimelig grad i den kommunale budgetlægning: Den netop vedtagne daghøjskolelov (L411) vil forhåbentlig vise sig at blive et godt fundament for de etablerede daghøjskoler. Driften finansieres primært gennem kommunerne, men der ydes tillige et statstilskud på et ukendt niveau (okt.90). Disse daghøjskoler vil kunne indgå aktivt i samspillet med socialsektoren og optage deltagere på skolens "ordinære" forløb. Herudover vil de kunne tilrettelægge særlige forlagte kurser som rekvireret undervisning.

Er der tale om aktivitet, der ligger udenfor daghøjskolens ordinære bevilling, må anden finansiering søges: 100% beskæftigelsesmidler, bistandslovens §43, folkeoplysningsloven, socialstyrelsens projektbevillinger, EF-bevillinger og private fonde. Ved etablering af samarbejdsprojekter er det utroligt vigtigt, at projektets målsætning ligger helt fast fra starten, ligesom det er vigtigt, at der aftales en klar kompetencefordeling/arbejdsdeling mellem socialforvaltning og daghøjskole omkring rekruttering, vejledning og udslusning.